

Buddhizmus a XIII. századi keresztény szemlélet tükrében

- Rubruk Willelmus ferences-szerzetes leírásai nyomán -

- kurzusteljesítéshez kötelező leadandó dokumentum -

Készítette: **Giacomuzzi Örs**
GIOTAAB.ELTE
Kommunikáció és Média MA

Kurzus: *Belső-ázsiai és mongol buddhizmus*
(**BMVD-151.23/MON**)
Oktató: **Dr. Birtalan Ágnes**

Jelen esszé nem kíván átfogó és részletes jelentést tenni a korabeli és kortárs buddhizmus és a kereszténység kapcsolatáról, csupán egy rövid áttekintésen keresztül mutatja be, a mára a negyedik legtöbb követővel rendelkező világvallásról alkotott képet egy XIII. századi utazó keresztény szerzetes tollán keresztül. Tehát esszém azt kívánja feltárni, hogy Rubruk Willelmus keresztény szerzetes és utazó hogyan tolmácsolja leveleiben a Nyugatnak saját keresztény terminológiájával Belső-Ázsia vallási nézeteit az 1200-as években, többek között pedig az akkor népszerű északra és nyugatra törő buddhizmust, amelyet ő nézeteivel ellentétesnek és bálványimádónak tekint. Ezen esszé tehát semmiképpen nem összehasonlító teológiai írás és nem is kíván állást foglalni egyik vallási rendszer mellett sem.

Mivel többségében keresztény környezet vesz minket körül, úgy gondolom szükséges a buddhizmus rövid bemutatása, úgy történeti, mint teológiai szempontból.

A buddhizmusról

Eredetileg a mai Nepál területén keletkezett, Sziddhártha Gautama Buddhára visszavezethető vallás a buddhizmus, amelyet az alapító megtisztelő címéről neveztek el (*buddha - szanszkrit. "megvilágosodott"*) és mára az ind vallások közé sorolható világvallássá vált.

Sziddhártha Gautama i.e. 563 körül született Kapilavasztuban feltételezhetően a mai Nepál területén helyezkedett el. Nemesi származása (a sákják a harcosok kasztjának egyik törzséből származik) miatt Sákjamuninak, vagyis a "Sájka bölcsének" is nevezik. Sziddhártha utazása során megvilágosodik, az elmélyedés négy lépcsőfokán halad át, a negyedik lépcsőfokon eljut a döntő felismerésre, miszerint a lét szenvedés, a szenvedésnek megvan az oka, a szenvedés megszüntethető, létezik a szenvedést megszüntető út. E háromszoros felismeréssel, *bodhi*-val (megvilágosodással) Buddha eljut a legvégső megvilágosodáshoz (*szamma-szambódhi*). Ezzel el is érte a *nirvánát* (ellobbanást), a lét körforgásának, a számszárának a megszűnését. A szenvedés megszüntetéséhez Buddha szerint a nemes nyolcas ösvényen kell haladnunk: a helyes hit, a helyes elhatározás, a helyes beszéd, a helyes cselekvés, a helyes életmód, a helyes igyekezet, a helyes vizsgálódás, és a helyes elmélyülés útján. Csak ez az út visz a megvilágosodáshoz, a hagyomány szerint ezzel a prédikációval indítja el az üdvtan kerekét, a *dharmacsakrát*.

A buddhizmus három fő részét, három drágakőnek vagy *triratnának* nevezzük, amelyek Buddha tanaiból, a dharmából vagyis a tanból és törvényből, a szanghából vagyis a szerzetesi közösségből épül fel.¹

A buddhista tanítás szerint a lét egy körfolyamat, folyamatos újjászületések révén juthatunk el a nirvánába, az eredeti buddhista tanítás végcéljához. A körfolyamatot pedig a karma a tett – a cselekedet, ennek gyümölcsként létesülő sorsállapot irányítja. A karma segítségével az atmant – a személyiség lényegét – kell az embernek művelnie.²

Buddha végérvényesen eljut a nirvánába, kikerül a lét körforgásából halála pillanatában a legenda szerint megrendült a föld. Holttestét kendőbe bugyolálták, átitatták olajjal és elégették. Hogy elsimítsák a királyok, fejedelmek és Buddha hívei között kialakult vitát, hamvait egyenlő részekre osztották és szétosztották a királyságokban, ahol tanított. A hamvak fölé *sztúpákat* vagyis sírdombépítményeket emelnek, amelyek ma ereklyetornyoknak nevezünk és buddhista világmodellként is szolgálnak.³

Buddha halála előtt nem nevezett meg utódot, a tanítványoknak csak annyit mondott, hogy ezután a tan legyen a mesterük. Mivel a tan értelmezése sokszor eltért, így különböző irányzatok alakultak ki. Ma három nagy irányzatot különböztetünk meg, amelyeket a buddhizmus *jánának* (szekérnek, járműnek) nevez: beszélhetünk így hinajánáról, mahajánáról és vadzsrajána-buddhizmusról.⁴ A legjelentősebb különbség a három irányzat között a megváltásban és a nirvána elérésének lehetőségében rejlik, vagyis azon tanításban, hogy kik azok akik elérhetik és hogyan érhetik el a lét körforgásának befejezését az ellobbanást.⁵

A világképéről

A buddhista világképben az örök űrből keletkezett minden (*ákása*). Egymás mellett végtelen sok világrendszer húzódik (*csakraváda*), amelyek mindenikének van fel-, közép és alvilága is és ezek is több részre oszlanak (pl. tüzes és fagyos poklok). A földet pedig állatok, emberek, szellemek és démonok lakják ez a sóvárgás régiója, e fölött laknak a vágytalan istenek, a tiszta formák és az alaktalanság régióiban. E világok folyamatosan változnak (a felső ég kivételével) és elmúlnak. Sok-sok korszak után a jelenkor régiói is elmúlnak, mert a múltban már sok világ létezett és a jövőben is sok világ keletkezik majd. Minden egyes világ egy

¹ Bellinger Gerhard J.: *Nagy Valláskalauz*, Akadémia, Budapest 1993. 47-48.

² Giacomuzzi Örs: *Saját jegyzet a Belső-ázsiai és mongol buddhizmus* - közismereti kurzusról. ELTE BTK 2012. Oktató: Dr. Birtalan Ágnes (kézirat)

³ Bellinger Gerhard J.: *Nagy Valláskalauz*, Akadémia, Budapest 1993. 51-52.

⁴ Bellinger Gerhard J.: *Nagy Valláskalauz*, Akadémia, Budapest 1993. 51.

⁵ Giacomuzzi Örs: *Saját jegyzet a Belső-ázsiai és mongol buddhizmus* - közismereti kurzusról. ELTE BTK 2012. Oktató: Dr. Birtalan Ágnes (kézirat)

mahákalpáig tart, amely egy húsz *kalpából* (szanszkrit: időszakasz) álló nagyorszakig, és ezek egymást váltják: az egyik az üresség, amikor egy buddha sem jelentkezik, a másik az ötféle buddha korszaka. Jelenleg az utolsó típusú *mahákalpában* élünk, mert négy buddha már jelentkezett a világon: a negyedik Gautama volt, az őt követő *Maitreija* jelenleg bodhisattva (megvilágosodott, felébredt lelkek, akik a többi lény érdekében lemondanak a nirvánába való lényegülésről), arra vár, hogy beköszöntsön buddhasága.⁶

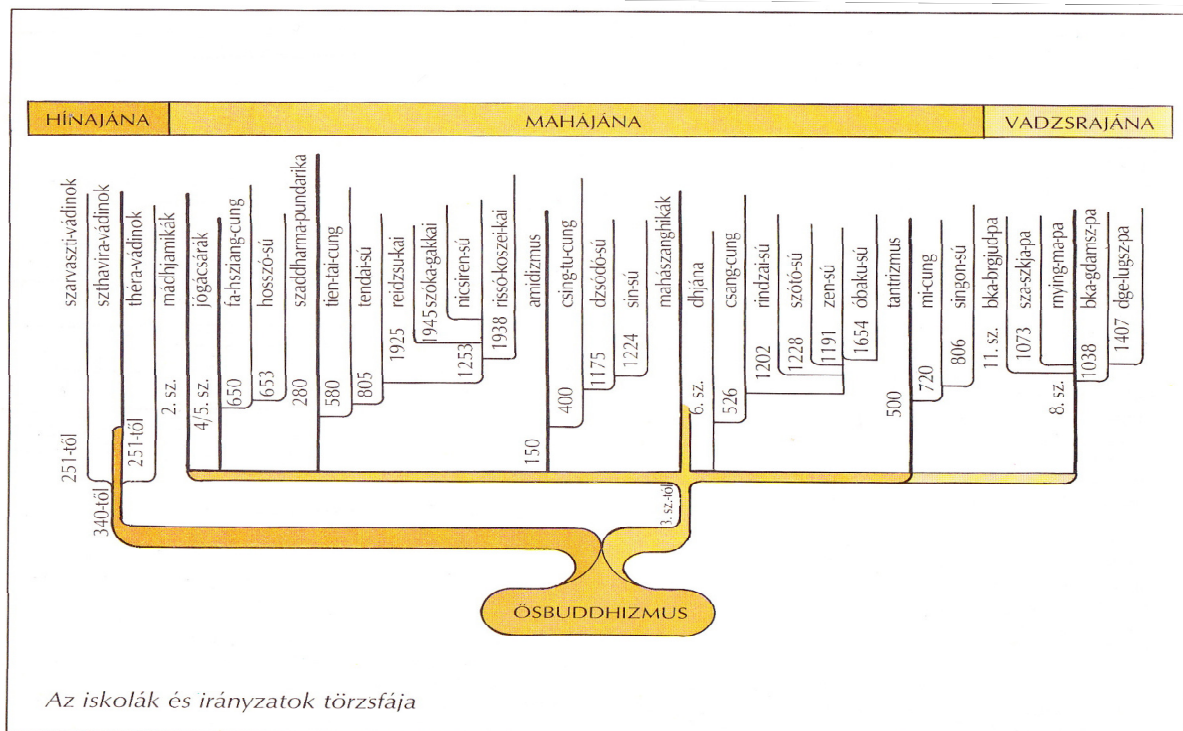
A mahajánáról és a buddhizmus keresztény megítéléséről a XIII. században

A mahajána-buddhizmus a legnagyobb buddhista irányzat, jelentése nagy szekér vagy nagy jármű. Neve abból a tanításból ered, amely szerint minden ember (a laikusok is), aki bíz a világ üdvözítőjében egy nagy járműben éri el a nirvánát (a hinajánával ellentétben, ahol csak a szerzetesek). Ez az irányzat i.sz. az első században keletkezik és főként Ázsia északi részén és Belső-Ázsiában terjedt el. Ezt az irányzat a földöntúli buddhák és bodhisattvák üdvözítő kegyességéről szóló tan, a cselekvő erkölcs, és a jellegzetes kultusz különbözteti meg a szerzetesek kis járművétől, a hinajánától.⁷ Az irányzaton belül is több iskola létezik, amint azt a fenti ábrán is láthatjuk, de jelen esszé szempontjából ezek tárgyalása nem tűnik relevánsnak. Annál is inkább, hogy a XIII. századi keresztény, nyugati utazók nagy része Közép-Ázsiában ezzel a buddhista irányzattal találkozhatott, egyéb vallások, hiedelmek és eszmerendszerek mellett.

---

⁶ Bellinger Gerhard J.: *Nagy Valláskalauz*, Akadémia, Budapest 1993. 59-63.

⁷ Vö.: Bellinger Gerhard J.: *Nagy Valláskalauz*, Akadémia, Budapest 1993. 53-54.

Az i.sz..hetedikszázadig több ezer buddhista kolostor volt Ázsiában, de a hetedik századtól kelet felé vonuló arab seregek előzönlöttek a térséget és a legtöbb kolostort lerombolták, csak néhány maradt fenn a XV. századig. Ezek után az iszlám vált a térség uralkodó vallásává. Ennek ellenére ma is találunk az egykori Selyemút mentén abból az időből fennmaradt agyagsztúpákat és szerzeteseket, bodhisattvákat és dharmapálákat ábrázoló szobrokat. Valószínűsíthető, hogy a bekövetkezett rombolás és az iszlám térhódítása miatt maradt fenn olyan kevés nyugati keresztény szemléletű leírás a közép- és belső-ázsiai buddhizmusról a XIII. században.⁸ A fennmaradt leírásokat pedig (nyilvánvaló okokból) a keresztény szemlélet kirekesztésével fogalmazták meg, ezek többsége pusztán leírás. Az teológiai összehasonlítás ekkor még fel sem merült. Ez a csupán a XIX-XX. században az utazás és az információcsere felgyorsulásával, a modernizálással vált releváns kérdéssé és a XIX. század végén születtek ilyen irányú tanulmányok főleg angol nyelvterületen, de a legtöbbet Kőrösi Csoma Sándor nyomán tudunk a buddhizmusról, mint teologikus vallásról.

A XIII. századi leírások nagy hányada a Selyemúton közlekedő kereskedők és követek tollából származik. Többek közt ilyen volt Rubruk Willelmus ferences-szerzetes, de ide sorolhatnánk Marco Polot is és Plano Carpini Johannest is akit a pápa küldött követségbe a mongol kánhoz 1247-ben. Meglepő például, hogy Carpini leírásában (amelyet 1247-ben írt) sokkal inkább felfedezhető az akkori belső-ázsiai sámánizmus rendszere, mintsem a buddhista

Harris, Ian: *Buddhizmus képes enciklopédiája: a buddhizmus története, filozófiája és gyakorlata*, Kossuth, Budapest, 2010.130-133.

elemek. A keresztény terminológiával leírt elemek rendszert, nem is akarták igazán megérteni csupán leírni és közvetíteni a nyugat számára. Carpini leírásában sokkal nagyobb szerepe volt a hadászatnak és a harci tevékenységek leírásának, csupán kis részt szentelt a “hitnek és az isteneiknek.” Ezzel szemben például Rubruk részletesen ír erről, kiolvashatók útleírásából a buddhizmus elemei, még akkor is ha ő végig csak a “bálványimádók” jelzőt használja.

Rubruk (pontosabban Rubruki) Willelmus francia ferences szerzetes 1215-ben született Franciaországban. “1248-ban IX. Lajos francia király kíséretében a kereszties hadakkal Ciprusba, Egyiptomba, majd a szíriai Akkonba utazott. Királya levelével 1252. április 12-én indult útnak Konstantinápolyból a kereszténynek vélt Szartach mongol vezérhez, ki apjához, Batu kánhoz, az pedig az uralkodó Möngke kánhoz küldte. Féléves mongóliai tartózkodás után Elő-Ázsián át tért haza, és 1255. június 16-án érkezett Ciprusba. Provinciálisa Akkonba rendelte, hogy ott mint lektor működjék, s nem engedte meg, hogy személyes jelentéstételre az időközben hazatért IX. Lajoshoz Párizsba utazzon. Ezért Willelmus útjáról hosszú levél formájában számolt be a királynak. Öt fennmaradt kézirat-másolatából az egyiket 1598-ban és 1599-ben Richard Hakluyt (némileg hiányosan) lemásolta; a Hakluyt Társaságnál a kézirat újabb kiadása *The Journey of William Rubrouck to the Eastern Parts of the World, 1253–55...* (William Rubrouck utazása a világ keleti tájain, 1253-55) címmel jelent meg 1900-ban.”⁹

Magyarul Rubruk Willelmus útleírása 1255-ből Gy. Ruitz Izabella fordításában jelent meg, ebből a fordításból gazdálkodva világítok most rá néhány buddhizmussal kapcsolatos korabeli leírásra és annak értelmezésére. Levelében sokat említi még a mohamedánokat és a nesztoriánus¹⁰ keresztényeket is.

Rubruk a XX. részben, “A Mengü Kán udvara felé vezető útról” ír először buddhistákról, saját terminológiájában: bálványimádókról (végig ezen a néven említi őket, keresztény szemmel, és kellő elfogultsággal és előzetes tudás hiányában valóban annak tűnhettek). Irányzataikat és iskoláikat pedig szektáknak nevezi (bár ez a rossz és néhol hiányos fordítások eredménye is lehet): “Találtunk itt egy Kajalig (a középkori karluk állam egykori fővárosa, megj. tőlem G.Ö.) nevű nagy várost, melynek van vására, és sok kereskedő látogatja. Tizenkét napot időztünk benne Batunak egy bizonyos írnohára várva, akit vezetőnk társául rendeltek a Mengü kán

⁹ Rubruk (pontosabban Rubruki) Willelmus szócikk. In.: Terebess Ázsia Lexikon.:

<http://terebeess.hu/keletkultinfo/lexikon/willem.html> 2012. június 28.

¹⁰ Történetileg a →Nesztoriosznak tulajdonított és egyházilag elítélt teológiai tanítás, ill. az ő igazi véleménye, amelyben meg lehet különböztetni szándékát és kevésbé szerencsés kifejezőmódját. - A hagyomány úgy bélyegezte meg őt, mint aki tagadta a személyes egységet Krisztusban, azaz mintha benne az istenség és az emberség elválasztva létezne, s csak a szeretet erkölcsi kapcsolata egyesítené a kettőt. Ebben a nézetben a Krisztusról szóló állítások alanya végső soron nem az örök Ige személye, hanem az a Krisztus, aki személyileg is összetett létező. <http://lexikon.katolikus.hu/N/nesztorianizmus.html> 2012. június 28.

udvaránál elintézendő ügyekhez. (...) Itt láttam először [buddhista] bálványimádókat, kikről is tudja meg felséged, hogy sok szektájuk él keleten.”¹¹

Az idézetből is kiolvasható, hogy az utazók többet tudhattak az ott élő buddhista rendekről, viszont a pogány bálványimádóknak titulált mivoltából fakadva nem tartottak róluk érdemi beszámolót, csupán leírás és említés jelleggel szerepelnek, buddha szobrok, dharmapálák és szertartásleírások. Az utazók tulajdonképpen keresztényeket is kerestek, sőt úticéljukat is ez határozta meg: 1252. április 12-én indultak útnak Konstantinápolyból eredetileg a kereszténynek vélt Szartach mongol vezérhez.¹²

“Valamennyi városukat nesztoriánusok és mohamedánok vegyesen lakják, és ők maguk Perzsia irányában a mohamedán városokban is elterjedtek. Az említett Kajalig városban három [buddhista] bálványtemplomuk van, ezek közül kettőt meglátogattam, hogy megtekintsem oktalanságaikat. Az egyikben egy emberre akadtam, aki a kezén fekete tintával festett keresztet hordott; ebből azt következtettem, hogy keresztény, annál is inkább, mert mindenre, amit csak kérdeztem tőle, keresztény módra felelt. Megkérdeztem hát: „Miért nincs itt nálatok kereszt és Jézus Krisztus képmása?” Ez volt a válasz: „Nem szokás nálunk.” Ebből így véltem, hogy keresztények volnának, de vallási tanítás híján elhagyták. (...) Láttam itt egy láda mögött, mely náluk az oltárt helyettesíti, s amelyre a mécseseket meg az áldozatokat helyezik, egy szobrot; szárnyai voltak, mint Szent Mihálynak, más szobraik pedig ujjaikat áldásra emelő püspököknek látszottak. (...) Mindnyájan északnak fordulva imádkoznak, összetett kézzel, térdállásban a földre borulva, és homlokukat kezükre hajtva. Ezért a nesztoriánusok e tájakon semmi áron nem akarják az imánál összekulcsolni kezüket, hanem mellük előtt kifelé fordított tenyérrel imádkoznak. Templomaikat kelet – nyugati irányban építik, s az északi oldalon egy kórusszerűen kiugró fülkét építenek, vagy olykor, ha az épület négyszög alakú, a templom közepének északi oldalán rekesztenek el egy fülkét kórus helyett. Itt, mint valami asztalt, egy hosszú és széles ládát helyeznek el. Az asztal mögött, dél felé nézve állítják fel a főbálványt; magam is láttam egyet Karakorumban, olyan nagy volt, mint amekkorára Szent Kristófot szokták festeni.”¹³

A leírásból és a helyszínből valószínűsíthető, hogy az utazók vagy egy imádkozó szerzetes ábrázolását, vagy magát Buddhát, esetleg egy bodhisattva szobrát láthatták a

¹¹Ruitz Izabella. ford.: *Rubruk Willelmus útleírása 1255-ből*. In.: Terebess Ázsia Lexikon. <http://terebeck.hu/keletkultinfo/lexikon/willem.html> 2012. június 28.

¹²Ruitz Izabella. ford.: *Rubruk Willelmus útleírása 1255-ből*. In.: Terebess Ázsia Lexikon. <http://terebeck.hu/keletkultinfo/lexikon/willem.html> 2012. június 28.

¹³Ruitz Izabella. ford.: *Rubruk Willelmus útleírása 1255-ből*. In.: Terebess Ázsia Lexikon. <http://terebeck.hu/keletkultinfo/lexikon/willem.html> 2012. június 28.

templomban, amint a barátság és a védelmezés kéztartásával imádkozik (*abhája mudra*) és természetesen mindent az akkori keresztény nyugat számára érthető terminológiával.

Főbárvány néven valószínűsíthető egy aranyozott Buddha szobor, hiszen a buddhista szentélyekben ez a leírásnak megfelelően van elhelyezve és aranyozás is rá jellemző. Az összes buddhista szentély kelet-nyugati tájolású. Érdekes, hogy ha valóban Buddha ábrázolásról van szó akkor miért nem említik (már csak az érdekesség miatt is) a jellemző vonásokat, mint az *umá-t*, ami a világ fölött uralkodó király jelképe, vagy a hosszú fülcimpákat, amelyek az előkelő származásra utalnak esetleg az usnisát, ami a megvilágosodás és a meditáció szimbóluma.¹⁵ A választ valószínű sosem tudjuk meg, de feltételezhető, hogy egyszerűen nem tulajdonítottak jelentőséget egy “bárványnak” és oktalanságnak tartották “imádatát” ezért nem is készült pontos leírás. A leírásban szereplő szárnyas lény, lehetett például gandharva védikus istenség, de elképzelhető az is, hogy a népszerű és könnyörületességet megtestesítő bodhisattva: Avalokitesvara. Akinek ugyan szárnya nincs, de ezer karját az avatatlan szemnek és a keresztény eszmében nevelkedettnek könnyű összetéveszteni szárnyakkal.

Az utazók leírásában megtaláljuk a szerzetes rendekre jellemző öltözetet és a szerzetesek meditációs gyakorlatát is:

“Papjaik valamennyien teljesen leberetváltják a fejüket és a szakállukat, sárga ruhát viselnek, és attól fogva, hogy a fejüket leberetválták, szüzességet tartanak; százan vagy kétszázan élnek együtt egy gyülekezetben. Azokon a napokon, amikor a templomot látogatják, két padot helyeznek le, leülnek elé sorban a földre, egymással szembe, kezükben könyvvel, melyet olyankor a padra helyeznek. Mindaddig, míg a templomban tartózkodnak, fejüket földetlen hagyják, szótlannal olvasnak, és csendet tartanak. Így amikor Karakorumban beléptem egyik templomukba, és ekképpen ülve találtam őket., mindenféleképpen szólásra akartam bírni őket, de semmi módon nem sikerült.”¹⁶

Mivel a *gelugpa* erényelvű rend, vagyis a sárgasüvegesek csak a XV. században jelentek meg így nem valószínű, hogy az utazók velük találkozhattak, inkább elődeik a kagyüpa rendi szerzetesek meditációját figyelhették meg, amint két sorban ülve szent szövegeket olvastak (*tripitaka*).

---

¹⁵ Giacomuzzi Örs: *Saját jegyzet a Belső-ázsiai és mongol buddhizmus* - közismereti kurzusról. ELTE BTK 2012. Oktató: Dr. Birtalan Ágnes (kézirat)

¹⁶ Ruitz Izabella ford.: *Rubruk Willelmus* útleírása 1255-ből. In.: Terebess Ázsia Lexikon. <http://terebess.hu/keletkultinfo/lexikon/willem.html> 2012. június 28.

“Bárhova mennek, kezükben állandóan egy száz vagy kétszáz szemű füzért tartanak úgy, ahogy mi az olvasót hordjuk, és mindegyre e szavakat ismételtetik: „Om mani padme hum”, ami azt jelenti: „Isten, te tudod” – egyikük így fordította le nekem – , és annyiszor várnak viszonzást Istentől, ahányszor ezt elmondva Istenre gondolnak. (...) Templomuk körül mindig szép udvart csinálnak, melyet jól körülzárnak fallal, és dél felé nagy kaput nyitnak rajta; itt ülnek össze beszélgetni. A kapu fölé hosszú póznát tűznek, mely lehetőség szerint az egész város felett kimagaslik; erről a póznáról lehet felismerni, hogy a ház bálványtemplom. E dolgok mind egyformán megtalálhatók az összes bálványimádónál.”¹⁷

Rubruk leírásában itt találkozhatunk először a buddhista imafüzérrel, vagy olvasófüzérrel (*thengva*) ami pontosan 108 szemből áll. Segítségével számolják a *mantrákat*, a misztikus szótagokat és kifejezéseket, melyek a meditáció hatásosságát biztosítják.¹⁸ Az „*Om mani padme hum*” mantra pedig előszeretettel használt imaformula mind a mahájána, mind pedig a vadzsrajána buddhizmusban, a legelterjedtebb *mantrák*, (imák) egyike. Jelentése sokkal összetettebb, így nem fordítható le olyan egyszerűen, mint azt a korabeli utazók leírásában olvashatjuk. Hamvas Béla értelmezése szerint az Om szótag a teremtés jelképe. A szó maga szanszkrit eredetű és Aumnak írták. Az A betű jelenti az isteni Ént, a halhatatlan lelket; az U jelenti az emberi Ént, a mulandó testet; az M jelenti a két Én kapcsolatát, ezt az életet. Az A az örök világ, az U ez a Föld, az M az idő, ami a kettőt összeköti. A szent szótag egy lehelettel kimondja a lét legnagyobb misztériumát: itt élek a földön, sorshoz és időhöz kötve, de igazi lényem az örök halhatatlan lélek. Mani padme annyit jelent, mint lótusz ékszer. Ez a lótusz ékszer az emberi lélek. A beavatottak szerint a lótusz az öröklét jelképe, a ragyogó ékszer pedig az üdvözült ember. Hum először annyit jelent, hogy úgy legyen. De tulajdonképpen tevékeny szó, amely az Omot még egyszer és erőteljesen hangsúlyozza.¹⁹

A kapu fölé tűzött hosszú “pózna” pedig a *sztambha* lehetett a leírás alapján, vagyis az a Buddha életéről tanúskodó emlékoszlop, amit gyakran emelnek *sztúpák* és kolostorok közelében. A templomok és kolostorok kertjének rendezettsége és a négy égtáj felé nyitott kapu pedig a hely központi voltát emeli ki.²⁰

Az utazó 1255. június 16-án érkezett vissza Ciprusba. Provinciálisa Akkonba rendelte, hogy ott mint lektor tevékenykedjen, s nem engedte meg, hogy személyes jelentéstételre az

¹⁷ Ruitz Izabella. ford.: *Rubruk Willelmus útleírása 1255-ből*. In.: Terebess Ázsia Lexikon.

<http://terebess.hu/keletkultinfo/lexikon/willem.html> 2012. június 28.

¹⁸ *A tibeti olvasófüzér*. In.: Terebess Ázsia Lexikon. <http://terebess.hu/keletkultinfo/tibetifuzer.html> 2012. június 29.

¹⁹ Hamvas Béla: *Tibeti misztériumok*. In.: Terebess Ázsia Lexikon.

<http://terebess.hu/keletkultinfo/misztarium.html#1> 2012. június 29.

²⁰ Vö.: Bellinger Gerhard J.: *Nagy Valláskalauz*, Akadémia, Budapest 1993. 72.

időközben hazatért IX. Lajoshoz Párizsba utazzon. Ezért Rubruk Willelmus útjáról hosszú levél formájában számolt be a királynak, amelynek részleteit láthattuk a fenti idézetekben. Kérésére a király kieszközölte, hogy visszatérjen Párizsba; ott Roger Baconnel, kora egyik legkiválóbb tudósával került közeli kapcsolatba, de további sorsa ismeretlen. Rubrukot műve pedig a középkor egyik legkiválóbb útleírójává avatta.²¹

Összehasonlító teológia a XX. században: kereszténység és buddhizmus

Kőrösi Csoma Sándor úttörő munkája nyomán a XX. század elejére már számos, a buddhizmusról szóló fordítás és önálló filozófiai munka jelent meg nyugaton is.

Magyar nyelven a XX. század elején kezdtek megjelenni komparatív teológiai írások, mint például Dr. Kovács J. István 1912-ben Pozsonyban megjelent tanulmánya²², amely filozófiai és teológiai szinten hasonlítja össze a két vallás tanait, dogmáit, Krisztus és Buddha működését. Olyan kérdéseket vet fel, amelyre máig nehezen felel a keresztény világ, de a buddhista hívők és hittudósok között sem teljes az egyetértés. Ilyen kérdés például, a két rendszer tanítása Istenről: lehet-e vallásnak nevezni olyan rendszert, amely nem felel az istenhez való viszonyunk kérdéseire? Eszerint a buddhizmus inkább bölcséleti rendszer mintsem vallás a mai nyugati keresztény világ számára. A tanulmány több buddhista és keresztény filozófus munkáját vizsgálja a téma kapcsán célja pedig nem a válaszadás csapán a kérdések felvetése több szemszögből.

A mai extrateritoriálisnak mondható információáradatban és a határok elmosódásával fontos, hogy megértsük más kultúrák és hitvilágok rendszerét is, ha másért nem, az embertárs iránti tiszteletből. A XIII. századi utazók a megértésre nem is feltétlen törekedtek, de a megismerésre igen, ők voltak az első olyan követek, akik bemutatták a keresztény nyugatnak a kelet hitvilágát, leírásaik nélkül csak sokkal később jutott volna el Európába, a nyugati keresztény világba a buddhista világnézet.

---

²¹ Ruitz Izabella. ford.: *Rubruk Willelmus útleírása 1255-ből*. In.: Terebess Ázsia Lexikon. <http://terebess.hu/keletkultinfo/lexikon/willem.html> 2012. június 28.

²² Kovács J. István Dr.: *Buddhizmus és kereszténység*. Wigand F.K. Pozsony. 1912.

Hivatkozások

Bellinger, Gerhard J.: *Nagy Valláskalauz*, Akadémia, Budapest 1993.

Giacomuzzi Örs: *Saját jegyzet a Belső-ázsiai és mongol buddhizmus - közismereti kurzusról.*
ELTE BTK 2012. Oktató: Dr. Birtalan Ágnes (kézirat)

Harris, Ian: *Buddhizmus képes enciklopédiája: a buddhizmus története, filozófiája és gyakorlata*,
Kossuth, Budapest, 2010.

Kovács J. István Dr.: *Buddhizmus és kereszténység.* Wigand F.K. Pozsony. 1912.

A Terebess Ázsia lexikon szócikkei:

A tibeti olvasófüzér. In.: Terebess Ázsia Lexikon. <http://terebess.hu/keletkultinfo/tibetifuzer.html>
2012. június 29.

Ruitz Izabella. ford.: *Rubruk Willelmus útleírása 1255-ből.* In.: Terebess Ázsia Lexikon.
<http://terebess.hu/keletkultinfo/lexikon/willem.html> 2012. június 28.

Hamvas Béla: *Tibeti misztériumok.* In.: Terebess Ázsia Lexikon.
<http://terebess.hu/keletkultinfo/misztarium.html#1> 2012. június 29.

Az online katolikus lexikon szócikke:

Nesztorianizmus: <http://lexikon.katolikus.hu/N/nesztorianizmus.html> 2012. június 28.

A kép forrása:

Bellinger Gerhard J.: *Nagy Valláskalauz*, Akadémia, Budapest 1993. 52. old.